

стойного труда и Бюро МОТ для стран Восточной Европы и Центральной Азии 2010. — М.: МОТ. — 122 с.

5. Кондратчук К. С. Сущность и причины кризисных проявлений в мировой экономической системе / К. С. Кондратчук // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 1. — С. 57—63.

6. Мизес Л. Экономический кризис и его причины / Мизес Л. — СПб.: Либроком, 2003. — 224 с.

7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

8. Электронный журнал: Заработная плата [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.profprensa.com/ZP.html>

Статтю подано до редакції 05.06.2012 р.

УДК 331.101.262

М. І. Хромов, д-р екон. наук,
провідний науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості НАН України, м. Донецьк

ФАКТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА МЕЗОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ ТА ЙОГО ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

АНОТАЦІЯ. У статті визначено загальні наукові принципи дослідження процесу стратегічного управління та методологічна база стратегії розвитку людського капіталу мезоекономічного рівня. Виконано аналіз факторів ефективності функціонування регіонального людського капіталу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: людський капітал, стратегія розвитку, методологія дослідження, економічна діагностика, критерії ефективності.

АННОТАЦИЯ. В статье определены общие научные принципы исследования процесса стратегического управления и методологическая база стратегии развития человеческого капитала мезоэкономического уровня. Выполнен анализ факторов эффективности функционирования регионального человеческого капитала.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: человеческий капитал, стратегия развития, методология исследования, экономическая диагностика, критерии эффективности.

ANNOTATION. In this article it is determined the general scientific principles for investigating the process of the strategic management and the methodological base of strategy the human capital development

of mezo-economical level. It is done the analysis of effectiveness factors for functioning the regional human capital.

KEY WORDS: human capital, strategy of development, methodology of investigation, economical diagnostics, criterions of effectiveness.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції суспільного розвитку, характерними ознаками якого стають глобалізація економічних процесів, їх масштабність і глибина, швидкі структурні й технологічні зміни, посилення значущості аспектів комунікації, інформаційної складової тощо, вимагають принципово нових підходів до визначення системи факторів і джерел розвитку.

Метою регіональної політики у галузі регулювання розвитку людського капіталу на етапі економічного росту є забезпечення ефективності функціонування процесів професійного становлення людини і раціонального використання його трудового потенціалу. Реалізація заходів реалізації стратегії розвитку людського капіталу дозволить підвищити соціально-економічну ефективність політики зайнятості, буде сприяти подальшому економічному зростанню і підвищенню добробуту людей.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Питанню дослідження загально-теоретичних основ формування та розвитку людського капіталу присвячені праці багатьох науковців, таких як В. Антонюк, В. Близнюк, О. Грішнова та ін. Але ретельний аналіз багатьох сучасних досліджень свідчить про відсутність однозначності у визначеності підходів до обрання механізмів, чинників і критеріїв оцінки ефективності розвитку людського капіталу.

Метою статті є дослідження факторів ефективного розвитку людського капіталу та чинників його впливу на соціально-економічний розвиток регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. При розгляді категорії «розвиток», визначенні дієвості механізмів і пріоритетних чинників у якості оціночних критеріїв дослідники зазвичай обирають три основні аспекти розвитку: кількісний, який пов'язують із збільшенням масштабів виробничих сил, об'ємів виробництва; структурного, який передбачає зміни у структурі економіки та її складових, а також якісного, що виявляється у відповідних змінах якісних характеристик окремих елементів. Кількісний аспект підкреслює екстенсивні фактори розвитку виробничих структур, а структурний та якісний — їх удосконалення [1, с. 57].

Теоретичними дослідженнями проблем регіонального розвитку займаються багато науковців, абсолютна більшість з яких розглядають зазначені питання у взаємозв'язку з тими чи іншими

асpekтами розвитку людських ресурсів. Підвищення уваги до цієї проблематики обумовлено самим рухом процесів економічного розвитку, в тому числі й враховуючи сучасні тенденції, особливості їх протікання, а також принциповими змінами та підвищенням ролі людини в якості суб'єкта економічної діяльності і кінцевого споживача її результатів.

Регіоналізація завжди була важливою складовою загального процесу економічного і зокрема — соціального розвитку. На регіональному рівні виникають питання не лише удосконалення самої конструкції регіонального господарства шляхом проведення певної структурної політики, але й узгодження процесів виробництва, розподілу фінансових потоків, ефективності менеджменту для гармонійного поєднання інтересів суб'єктів регіональної економіки [2, с. 111].

Прискорення темпів науково-технічного прогресу і всезростаючий його вплив на сферу економічної діяльності зумовило широке розповсюдження теорії дифузії нововведень [11]. Ця теорія використовується в якості інструмента наукової спроби довести неминучість властивих ринковій економіці територіальних диспропорцій, життєвість принципу «багаті регіони забезпечать багатство країни і навпаки: бідні — бідність країни» [3, с. 20].

Удосконалення процесів регіонального розвитку вимагає визначення та становлення комплексу цільових орієнтирів стратегічної дії на систему регіонального відтворення. Коректність обраних пріоритетів як одне з стратегічних завдань, що полягає у виборі найбільш цінних активів території, багато в чому визначається стратегічним фокусом регіональної політики та вибором типології розвитку регіону [4, с. 33].

Аналіз останніх досліджень стратегічних пріоритетів регіонального розвитку, з відповідним ранжуванням факторних домінант, актуалізує необхідність розгляду комплексу пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку при позиціонуванні регіону як центру знань та інновацій [5, с. 174].

Забезпечення стабільності економіки України відповідно до стратегії довготривалого розвитку можливо реалізувати на основі моделі, яка зорієнтована на достатньо високий рівень ефективності використання людських і науково-технологічних ресурсів, упровадження інновацій у пріоритетних сферах діяльності [6, с. 103]. Економіка, заснована на знаннях і здібностях людини, використовує людський капітал та інноваційну діяльність як головні фактори економічного розвитку, що забезпечать високий рівень конкурентоспроможності країни [7, с. 29].

Знання є основним елементом формування людського капіталу на новому етапі розвитку економіки [8, с. 27]. Вони не тільки мають велику цінність і могутніщі за природні ресурси, а й стали головною «сировиною» економічної діяльності [9].

Знання є, звісно, головним, але не єдиним елементом внутрішньої структури людського капіталу. До того ж, системність підходу до дослідження процесів регіонального розвитку на науковій базі людського капіталу вимагає врахування, окрім ознак якості людського капіталу, також інших найважливіших факторів впливу, а саме — безпосередньо регіональних аспектів розвитку.

У зазначеному контексті представляє певний дослідницький інтерес підхід В. О. Шпильової і А. М. Валюх до визначення конкурентних переваг соціально-економічного розвитку регіону [4, с. 35; 10, с. 88]. На думку науковців, пріоритети регіонального менеджменту мають бути сконцентровані, перш за все, на розвитку людських ресурсів і підтримці інноваційних сфер діяльності.

З урахуванням запропонованих визначень, наявних інших, найбільш систематизованих наукових розробок і власних досліджень автора, факторами забезпечення ефективного функціонування людського капіталу і реалізації на цій базі комплексу пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку регіону необхідними заходами мають бути (рис. 1):

- створення ефективної системи влади за допомогою перетворення органів державної та регіональної виконавчої влади, разом з удосконаленням роботи органів місцевого самоврядування, за рахунок перетворення принципів їх діяльності на ефективну взаємодію і партнерські стосунки прогресивно сфокусованих інституцій, орієнтованих на досягнення поставленої мети стратегічного розвитку;

- запровадження справедливої системи міжрегіонального розвитку територій із впровадженням ефективних механізмів залежності потенційного рівня соціального розвитку регіонів від фінансово-економічних показників діяльності суб'єктів господарювання і регіону в цілому;

- скорочення долі державних коштів, що централізовано розподіляються на потреби соціального розвитку регіонів, підтримку певних інфраструктурних та соціальних програм життєзабезпечення населення тощо;

- упровадження дієвої системи ринкових механізмів управління економікою і соціальним розвитком регіону з урахуванням передового вітчизняного та закордонного досвіду;

— упровадження державних, регіональних, громадських та наукових заходів, що сприятимуть активізації міжнародних зв'язків регіону («агресивний міжнародний маркетинг»);

— сприяння розвитку людського капіталу за всіма напрямками та рівнями його формування;

— створення умов для модернізації економіки регіону, підвищення рівня продуктивності, капіталізації та конкурентоспроможності підприємств, зміни структури економіки за допомогою стимулювання розвитку стратегічно пріоритетних секторів;

— створення мотиваційних умов для пріоритетного розвитку науково-освітнього комплексу як галузі економіки регіону;

— забезпечення стимулюючих умов і створення інфраструктури для інноваційного бізнесу: бізнес-інкубаторів і технопарків;

— запровадження ефективної політики залучення у економіку регіону високопрофесійних кадрів нової генерації, спроможних до використання в практичній діяльності новітніх знань, створення і впровадження нових технологій (безпека, екологія, довзілля, якість життя);

— створення ефективних механізмів функціонування ринку праці та забезпечення продуктивної зайнятості населення;

— стимулювання розвитку академічної та університетської науки, розвиток професійних інститутів (об'єднань, асоціацій тощо), створення альянсів між вищою школою, академічною наукою і бізнесом, які сприятимуть об'єднанню зусиль і підвищенню конкурентоспроможності регіонального бізнесу, прискоренню економічного і соціального розвитку регіону в цілому;

— сприяння поліпшенню інвестиційного клімату в державі та регіонах, активній інвестиційній діяльності вітчизняного бізнесу і залученню іноземних інвестицій в економіку регіонів, готовності органів місцевого самоврядування і підготовці регіональних суб'єктів економічної діяльності до ефективної взаємодії з інвесторами;

— сприяння поліпшенню умов для розвитку малого бізнесу за допомогою усунення адміністративних бар'єрів, створення дієвих ринкових механізмів капіталізації підприємств сфери малого та середнього бізнесу, а також активного залучення населення, перш за все незайнятого, до підприємницької діяльності, включаючи формування привабливого іміджу підприємців;

— сприяння створенню середнього класу;

— сприяння підвищенню якості життя в регіоні, забезпечивши перетворення регіону в одне з найпривабливіших територіальних утворень для роботи, повсякденного життя і відпочинку,

виховання і навчання дітей, що надає широким верствам населення реальні та рівні можливості для самореалізації, розкриття особистого творчого потенціалу.

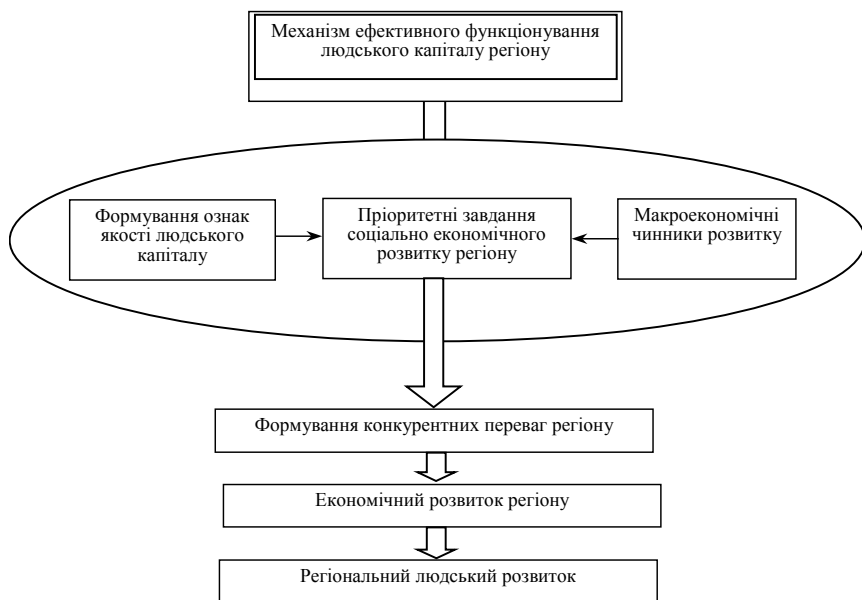

Рис. 1. Схема реалізації механізму ефективного функціонування людського капіталу мезоекономічного рівня

Висновки з проведеного дослідження. За даних умов конкурентними перевагами регіону мають стати: розвинений науково-освітній і науково-виробничий комплекси, ефективна система підготовки, залучення та використання високопрофесійних трудових ресурсів, висока частка інноваційно-активних підприємств і фінансових інститутів в економіці, висока якість життя, що забезпечується платоспроможним попитом населення.

Література

1. Астахов К. Стратегия развития в постиндустриальной экономике / К. Астахов // Мировая экономика и международные отношения. — 2006. — № 2. — С. 57—65.
2. Кахович О. О. Система управління регіональною структурно-інвестиційною політикою / О. О. Кахович // Економіка та держава. — 2010. — № 3. — С. 111—113.

3. *Реутов В.С.* Генезис теоретичних поглядів на регіон та регіональний розвиток / В.С. Реутов, Н.З. Головченко Н.З. // Економіка та держава. — 2010. — № 3. — С. 17—22.

4. *Шпильова В. О.* Актуалізація пріоритетів і конкурентних переваг соціально-економічного розвитку регіону / В. О. Шпильова // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Економічні науки». — 2010. — № 4 (43). — С. 33—36.

5. *Страхов О. О.* Механізм державного стимулювання інноваційного розвитку регіонів / О. О. Страхов // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ. — Дніпропетровськ, 2007. — Вип. 1 (27). — С. 172—178.

6. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. — К.: Ін-т екон. Прогноз., Фенікс, 2003. — 1008 с.

7. *Іванова В. В.* Людський капітал як фактор економічного зростання / В. В. Іванова // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Економічні науки». — 2010. — № 4 (43). — С. 29—33.

8. Соціогуманітарний аспект інноваційно-технологічного розвитку економіки України / за ред. Л. І. Федулової. — К.: Ін-т екон. та прогнозув., 2007. — 472 с.

9. *Стюарт Т.* Богатство от ума: [пер. с англ.] / Т. Стюарт. — Минск: Парадокс, 1998. — 346 с.

10. *Валюх А. М.* Стратегія регіонального розвитку інноваційної діяльності (організація та управління) / А. М. Валюх. — Рівне: УДУВГП, 2004. — 174 с.

11. *Hagerstrand T.* Aspects of the Spatial Communication and the diffusion of Information / T. Hagerstrand. — In: Papers and Proceeding of the Rigional Science Assotiation, 1966. — P. 27—42.

Статтю подано до редакції 19.05.2012 р.

УДК 331.101

С. О. Цимбалюк, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

КОЛЕКТИВНО-ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА ГАЛУЗЕВОМУ РІВНІ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто основні проблеми регулювання соціально-трудових відносин на галузевому рівні. Проаналізовано зміст галузевих угод. На основі виявлених недоліків окреслено